

Ekoturizm'in Türkiye ve Dünyadaki Gelişimi

Development of Ecotourism in Turkey and in the World

Sultan Ece Altınok Çalışkan¹ , Osman Uzun²

ÖZ

Doğal alanların kaynak değerlerini korurken yerli halkın yararını da göz önünde bulunduran ekoturizm, Türkiye'de ve dünyada gün geçtikçe ilgi görmeye başlayan alternatif turizm çeşitlerinden biri haline gelmiştir. Sürdürülebilir kalkınmanın bir ürünü olarak ortaya çıkan ve kırsal alanlarda planlanan ekoturizm, doğa temelli bir yaklaşımdır ve birçok bileşeni bünyesinde barındırmaktadır. Ekoturizm kavramı bir bütün oluşturduğu kırsal kalkınma, sürdürülebilir kalkınma ve turizm kavramları ile üst ölçekli plan ve politika senaryolarında yerini almış ve bu durum akademik araştırmalara da yansımıştır. Bu kapsamda çalışmada; ekoturizm konusunun tüm yönleri ile ele alınabilmesi için ekoturizm, ekoturizm planlaması, ekoturizm yönetimi, doğa turizmi, sürdürülebilir turizm, hızlı kırsal değerlendirme, ekolojik planlama ve sürdürülebilir kalkınma olmak üzere 8 ana başlık belirlenmiş ve bu konularda yapılan akademik çalışmaların genel bir analizi yapılmıştır. İlgili konulara yönelik Scopus Veri Tabanı ve YÖK Tez Merkezi veri tabanlarında 2000 ile 2022 yılları arasında yazılan makale ve lisansüstü tezlerin niceliksel olarak değerlendirmesi gerçekleştirilmiştir.

Yapılan değerlendirmelerde; "ekoturizm (ecotourism), ekoturizm planlaması (ecotourism planning), ekoturizm yönetimi (ecotourism management), doğa turizmi (nature tourism), sürdürülebilir turizm (sustainable tourism), hızlı kırsal değerlendirme (rapid rural assessment), ekolojik planlama (ecological planning) ve sürdürülebilir kalkınma (sustainable development)" konularında Scopus veri tabanında, 23196 adet makaleye, YÖK Tez Merkezi veri tabanında ise 111 adet doktora, 445 adet yüksek lisans olmak üzere toplam 556 adet tez çalışmasına ulaşılmıştır.

Araştırma sonucunda, bahsi geçen anahtar kelimelerle ilgili yapılan çalışmaların yıllara, konulara ve anabilim dallarına göre değişkenlik gösterdiği saptanırken; en çok makale ve tez yapılan alanın sürdürülebilir kalkınma, en az makale ve tez yapılan alanın hızlı kırsal değerlendirme alanı olduğu saptanmıştır. Çalışma ile "ekoturizm, ekoturizm planlaması, ekoturizm yönetimi, doğa turizmi, sürdürülebilir turizm, hızlı kırsal değerlendirme, ekolojik planlama, sürdürülebilir kalkınma" konularında 2000 yılından bu yana yaşanan gelişim durumu ortaya konarak, ulusal ve uluslararası çalışmalar için katkı oluşturulmuştur.

Anahtar Kelimeler: ekoturizm, ekoturizm planlaması, ekoturizm yönetimi, doğa turizmi, sürdürülebilir turizm, hızlı kırsal değerlendirme, ekolojik planlama ve sürdürülebilir kalkınma.

ABSTRACT

Ecotourism, which takes into account the benefits of local people while preserving the resource values of natural areas, has become one of the alternative tourism types that are attracting attention day by day in our country and in the world. Ecotourism, which emerged as a product of sustainable development and planned in rural areas, is a nature-based approach and includes many components. The concept of ecotourism, along with the concepts of rural development, sustainable development and tourism, has taken its place in upper-scale plans and policy approaches. This situation is also reflected in academic studies. In this context, in the study; In order to be able to deal with all aspects of ecotourism, eight main headings were determined as ecotourism, ecotourism planning, ecotourism management, nature tourism, sustainable tourism, rapid rural assessment, ecological planning and sustainable development, and a general evaluation of academic studies on these subjects was made. Quantitative analysis of articles and postgraduate theses written between 2000 and 2022 in the Scopus Database and YÖK Thesis Center databases on related subjects was made.

¹ **Corresponding Author:** Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi, İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü, Bilecik, Türkiye, ece.altinok@bilecik.edu.tr, 0000-0003-0582-8627

² Düzce Üniversitesi, Orman Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Düzce, Türkiye, osmanuzun@duzce.edu.tr, 0000-0002-7588-9524

In the evaluations made; "ecotourism, ecotourism planning, ecotourism management, nature tourism, sustainable tourism, rapid rural assessment, ecological planning and 23196 articles on the subject of "sustainable development" were reached in the Scopus database. In the database of YÖK Thesis Center, a total of 556 theses, 111 of which are doctoral and 445 master's, were reached.

As a result of the research, it was determined that the studies on related subjects varied according to years, subjects and departments; It has been determined that the area with the most articles and theses is sustainable development, and the area with the least number of articles and theses is the rapid rural evaluation area. With the study, the development situation experienced since 2000 in the fields of "ecotourism, ecotourism planning, ecotourism management, nature tourism, sustainable tourism, rapid rural assessment, ecological planning, sustainable development" has been revealed and a contribution has been made for national and international studies.

Keywords: *ecotourism, ecotourism planning, ecotourism management, nature tourism, sustainable tourism, rapid rural appraisal, ecological planning and sustainable development.*

GİRİŞ:

Ekoturizm kavramı genel ve tüketime dayalı turizm anlayışına doğa temelli bir alternatif olarak gelişen ve sürdürülebilirlik tartışmaları ile gündeme gelen bir kavramdır ve çevresel, ekonomik ve sosyal ilişkilerin bir bütünüdür. Küçük ölçekli gelişmenin ve ekolojik dengeyi korumanın temel oluşturduğu ekoturizm, sürdürülebilir kalkınmanın bir ürünü olarak ortaya çıkmıştır ve doğasever ve çevreye duyarlı turistlerin etkinliklerinden daha geniş içerikli bir olgudur. Hatta; Birleşmiş Milletler tarafından, 2002 "Uluslararası Ekoturizm Yılı", 2017 ise "Kalkınma için Sürdürülebilir Turizm Yılı" olarak ilan edilmiştir (Kuter ve Ünal, 2009; Gültekin, 2010; Gültekin, 2014; Kiper ve diğerleri, 2022; Polat, 2008).

Akademik alanda yapılan çalışmalar irdelendiğinde; ekoturizmin sürdürülebilirlik ve kırsal kalkınma açısından oldukça yararlı bir alternatif olacağı yönünde verilerin ortaya konulduğu pek çok araştırmaya rastlanmaktadır (Kiper ve diğerleri, 2022). Örneğin Gunn (1994) ekoturizmi "sürdürebilir gelişmenin güncel bir anlatımıdır" diye tanımlarken, Boo (1991) "ekoturizm doğal kaynakların geleneksel tüketiminden farklı olarak sürdürülebilir bir kullanım için onları idare etmek ve önemini artırmaya yönelik araçlardır" şeklinde tanımlamıştır (Prawiti, 2000, Ross, 1998). Borchers (2002) ise; ekoturizmin kentlerde özellikle parkların idare edilebilmesi için gelir üreten, insanlara sürdürülebilir geçim alternatifleri ve ekonomik yararlar sağlayan, koruma ve kırsal ilerlemeye katkı sunan bir kaynak kullanımı olarak gösterilebileceğini belirtmiştir. Aynı zamanda ekoturizmin korunan alan kavramı içerisinde sürdürülebilir bir gelişim alternatifi olarak gelecek nesillerin ihtiyaçlarını tehlikeye atmadan var olan neslin ihtiyaçlarını karşılayabilen, gelişmenin ideal bir ürünü olarak tanımlanabileceğine de vurguda bulunmuştur (Polat, 2008). Kiper ve diğerleri ise (2022a), ekoturizmin tarım, kalkınma, turizm ve çiftçilik gibi pek çok sektör ile ilişkilendirilmesinin gerektiğine dikkat çekmiştir.

Ulusal ve uluslararası ölçekte yapılan tüm bu çalışmalardan anlaşılmaktadır ki, ekoturizm; ekoturizm planlaması, ekoturizm yönetimi, doğa turizmi, sürdürülebilir turizm, hızlı kırsal değerlendirme, ekolojik planlama ve sürdürülebilir kalkınma kavramları ile bir arada değerlendirmeye alınmıştır.

Bu çalışmada da bahsi geçen kavramlar ile ilgili olarak 2000 – 2022 yılları arasında Scopus veri tabanı (<http://www.scopus.com>, 2022) ile YÖK tez merkezi (<http://www.tez.yok.gov.tr>, 2021) veri tabanında yapılmış çalışmalar taranmıştır. Scopus veri tabanı küresel bir bilgi analiz şirketi olan Elsevier firmasının geliştirdiği, en geniş hakem denetimli literatür (bilimsel dergiler, kitaplar ve konferans raporları) özet ve atıf veri tabanlarından biri olması nedeniyle çalışmada tercih edilmiştir. Elde edilen veriler niceliksel olarak ele alınarak yayınların, sayısal olarak yıllara göre dağılımı, anabilim dallarına göre dağılımı ve hangi konuların ön plana çıktığı gibi özellikleri tablo ve grafiklerle ortaya konulmuştur.

Çalışma ile anahtar kelimeler olarak belirlenen "ekoturizm (ecotourism), ekoturizm planlaması (ecotourism planning), ekoturizm yönetimi (ecotourism management), doğa turizmi (nature tourism), sürdürülebilir turizm (sustainable tourism), hızlı kırsal değerlendirme (rapid rural assessment), ekolojik

planlama (ecological planning) ve sürdürülebilir kalkınma (sustainable development)"konularında yapılan akademik çalışmaların taramalarından elde edilen veriler sonucunda ekoturizm kavramının 2000'li yıllardan günümüze kadar Türkiye ve dünyadaki gelişim sürecinin ortaya konulması ve literatüre katkıda bulunulması amaçlanmıştır.

MATERYAL VE YÖNTEM:

Çalışmanın ana materyalini ekoturizm konusuna yönelik yapılmış bilimsel çalışmalar oluşturmaktadır. Ekoturizm konusunu detaylı bir şekilde ele alabilmek için konu ile yakından ilgili olan "ekoturizm planlaması, ekoturizm yönetimi, doğa turizmi, sürdürülebilir turizm, hızlı kırsal değerlendirme, ekolojik planlama, sürdürülebilir kalkınma gibi konu başlıkları anahtar kelimeler olarak belirlenmiş ve değerlendirmeye alınmıştır.

Bu bağlamda YÖK tez merkezi ve Scopus veri tabanında 2000-2022 yılları arasında bahsi geçen anahtar kelimeler ile ilgili olarak yayınlanmış makale ve lisansüstü tez çalışmaları materyal olarak ele alınmıştır. Bahsi geçen konularda yapılan literatür araştırmaları ve veri tabanlarında yapılan taramalardan elde edilen sonuçların analizleri ise çalışmanın yöntemini oluşturmuştur.

İçerisinde bulunduğumuz 2022 yılı halen devam ettiği için önümüzdeki süreçte bu yıla ilişkin veri sayılarının değişebileceği de göz ardı edilmemelidir.

Çalışma genel olarak üç bölümde ele alınmıştır. Bunlar;

- Çalışmanın amaç ve öneminin belirlenmesi,
- Literatürde yer alan verilerinin toplanması ve analizi edilmesi,
- Sonuç ve önerilerin geliştirilmesi.

Birinci bölüm çalışmanın genel çerçevesinin oluşturulduğu süreci içermektedir. Çalışmanın amaç ve önemine ilişkin süreç giriş bölümünde aktarılmıştır. İkinci bölümde belirlenen anahtar kelimeler kapsamında Scopus veri tabanında İngilizce, YÖK tez merkezinde ise Türkçe taramalar yapılarak bu çalışmanın ana materyali oluşturan daha önce yapılmış çalışmaların bir veri tabanı oluşturulmuştur. Yapılan taramalarda 2000-2022 yılları arasında Scopus veri tabanında 23196 makale çalışmasına (<http://www.scopus.com>, 2022), YÖK Tez Merkezi veri tabanında ise 556 lisansüstü tez çalışmasına (<https://tez.yok.gov.tr>) erişim sağlanmıştır. Bahsi geçen yayınlar; konu, yayın yılı, toplam yayın sayısı ve ana bilim dalları bakımından incelenmiştir. Elde edilen verilerse tablo ve grafikler aracılığı ile sunulmuştur. Üçüncü bölümde ise; anahtar kelimeler kapsamında veri tabanlarında yapılan taramalar sonucunda elde edilen bilgiler çerçevesinde 2000 yılından günümüze uzanan süreçte ekoturizmin gelişim durumu ortaya konmuştur ve konu ile ilgili çeşitli değerlendirmeler yapılmıştır.

ARAŞTIRMA BULGULARI

Çalışmanın anahtar kelimeleri olarak belirlenen konularda 2000 – 2022 yılları arasında Scopus veri tabanında yayınlanmış makaleler ve Yök tez merkezinde yayınlanmış lisansüstü tezler taranmış ve elde edilen sonuçlar sayısal veriler olarak grafik ve tablolar halinde aşağıda sırasıyla verilmiştir.

1) Scopus Veri Tabanında Anahtar Kelimelere Göre Taranan İngilizce Makalelere İlişkin Veriler

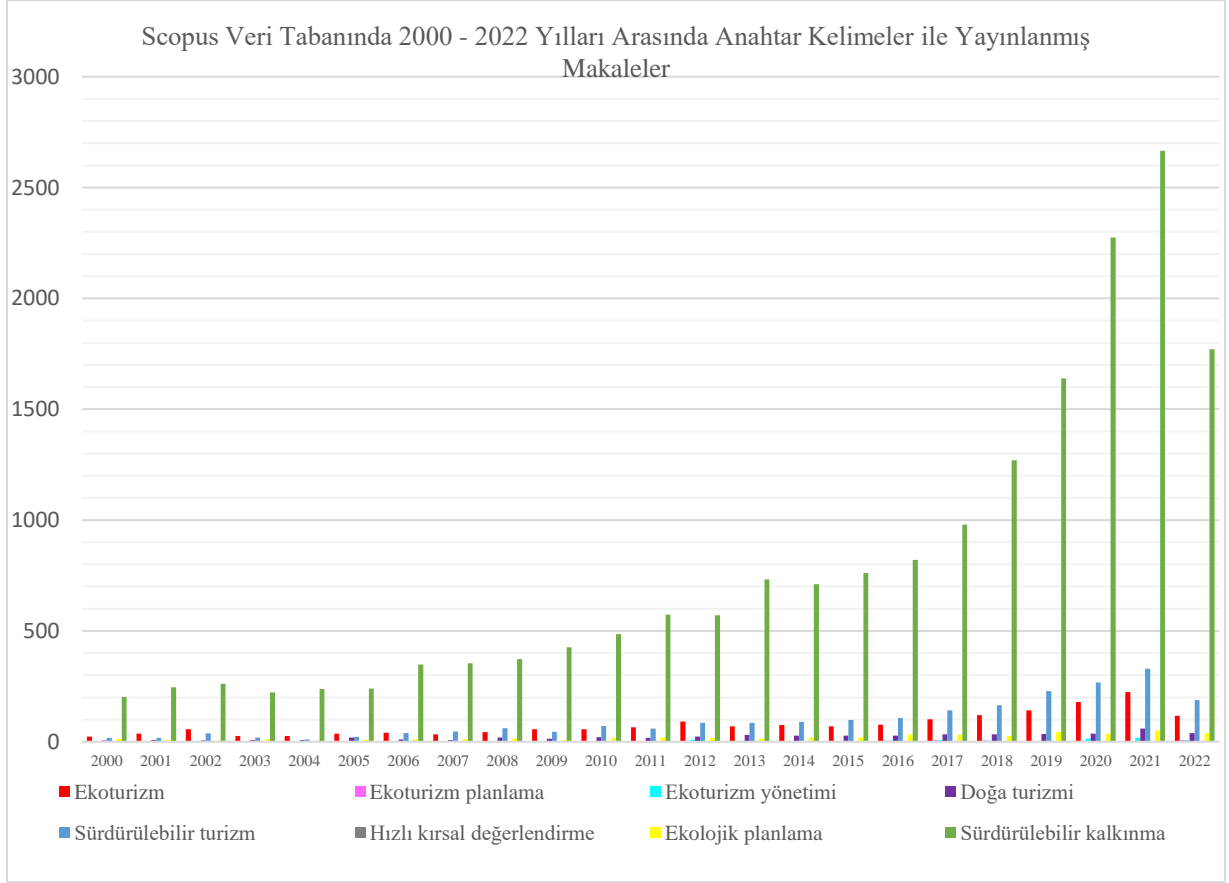
Bu bölümde Scopus veri tabanında; "ecotourism, ecotourism planning, ecotourism management, nature tourism, sustainable tourism, rapid rural appraisal, ecological planning and sustainable development" konularına yönelik yapılmış İngilizce makale çalışmaları

incelenmiştir. Toplam 23196 adet makaleye erişim sağlanmıştır (Tablo 1). Scopus veri tabanında anahtar kelimeler sadece İngilizce olarak hazırlanmış makalelerde ve yayın başlığında taranmıştır. Kitap bölümleri, bildiriler, derlemeler, editöre notlar vb. çalışmalar taramaya dahil edilmemiştir. Tarama sonuçları incelendiğinde en fazla makalenin sırasıyla sürdürülebilir kalkınma, sürdürülebilir turizm ve ekoturizm alanlarında en az makalenin ise hızlı kırsal değerlendirme alanında yapıldığı gözlemlenmiştir. Sürdürülebilirlik kavramının 1980'lerde kullanımın başlaması ve Birleşmiş Milletler nezdinde yapılan çeşitli konulardaki uluslararası konferanslarda da ele alınması Tablo 1'de de görüldüğü üzere konuyu en çok çalışılan başlıklardan biri haline getirmiştir.

Tablo 1. Scopus veri tabanında 2000-2022 yılları arasında yayınlanan İngilizce makalelerin sayısal dağılımı (<http://www.scopus.com>, 2022).

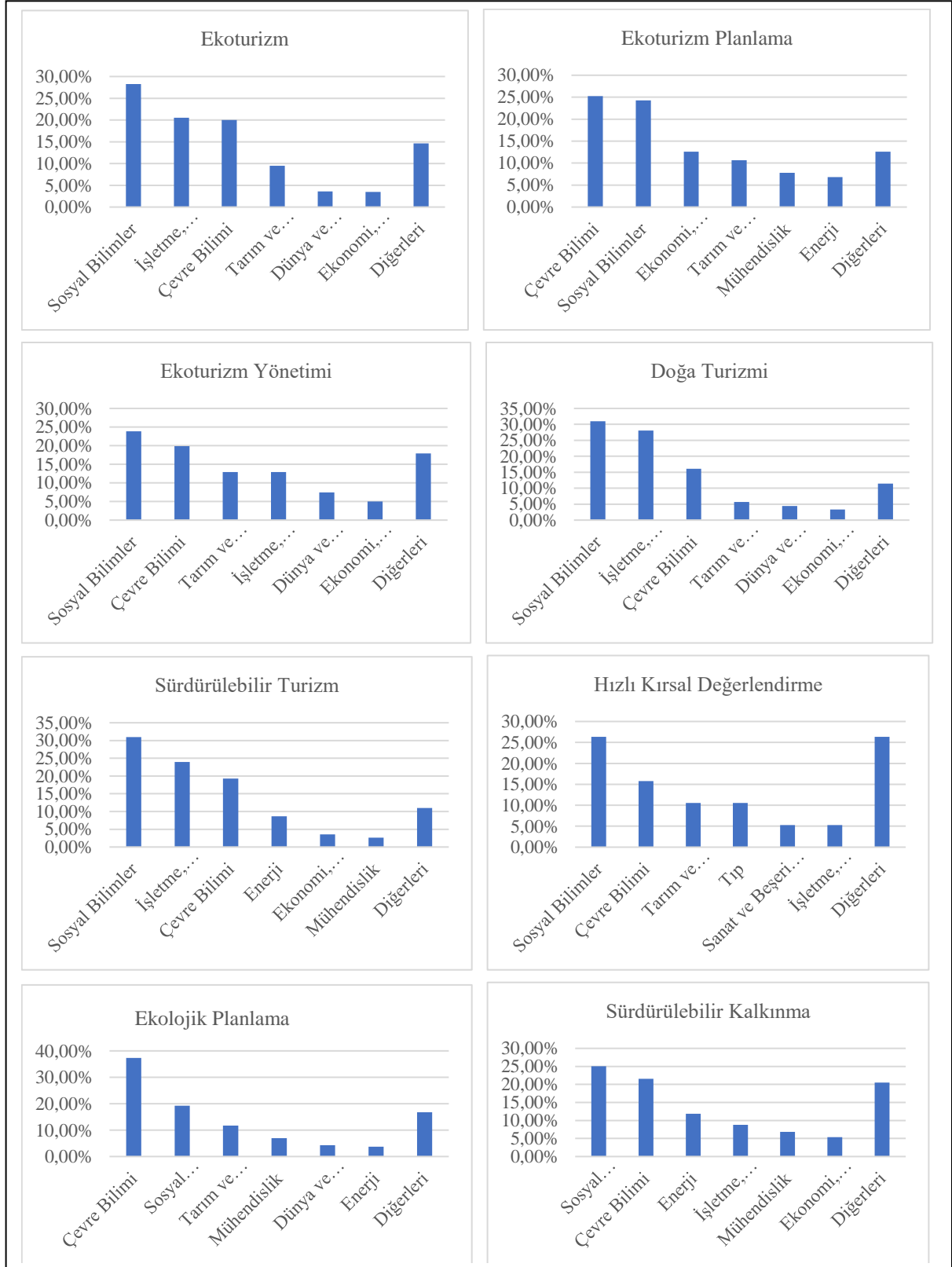
Anahtar Kelime	Makale Sayısı
Ekoturizm (Ecotourism)	1651
Ekoturizm Planlama (Ecotourism Planning)	54
Ekoturizm Yönetimi (Ecotourism Management)	96
Doğa Turizmi (Nature Tourism)	516
Sürdürülebilir Turizm (Sustainable Tourism)	2234
Hızlı Kırsal Değerlendirme (Rapid Rural Appraisal)	12
Ekolojik Planlama (Ecological Planning)	465
Sürdürülebilir Kalkınma (Sustainable Development)	18168
Genel Toplam	23196

Anahtar kelimelerle ilgili olarak hazırlanan makale çalışmalarının yıllara göre dağılımları incelendiğinde ise ilk üç sırayı paylaşan; sürdürülebilir kalkınma, sürdürülebilir turizm ve ekoturizm alanlarının hepsinde en fazla yayının 2021 yılında yapıldığı dikkat çekmektedir. Ayrıca 2017 yılının "Kalkınma için Sürdürülebilir Turizm Yılı" ilan edilmesi sonrasında yayın sayılarının arttığı gözlenmektedir.

Grafik 1. Scopus veri tabanında 2000-2022 yılları arasında yayınlanan İngilizce makalelerin yıllara göre sayısal dağılımı (<http://www.scopus.com>, 2022).

Scopus veri tabanında erişim sağlanan makaleler incelendiğinde; pek çok farklı bilim dalında çalışmalar yapıldığı gözlemlenmektedir. Şekil 1’de anahtar kelimeler ile yapılan makale çalışmalarının en çok hangi bilim alanlarının içerisinde yer aldığına yönelik dağılımları verilmiştir. Ekoturizm, ekoturizm yönetimi, doğa turizmi, sürdürülebilir turizm, hızlı kırsal değerlendirme, sürdürülebilir kalkınma alanlarında en çok çalışmanın sosyal bilimler alanında yapıldığı görülürken, ekoturizm planlama ve ekolojik planlama alanında en çok çalışmanın çevre bilimleri alanında yapıldığı görülmektedir. Tüm çalışmaların genel durumu incelendiğinde ise; çoğunlukla sosyal bilimler, çevre bilimleri, tarım ve biyoloji bilimleri ile işletme, yönetim ve muhasebe alanlarında gerçekleştirildiği gözlemlenmektedir. Ekoturizm konusundaki sosyal bilgiler ağırlıklı çalışma sürecinin ekolojik planlama ile entegrasyonu, sürdürülebilir kaynak yönetiminde önem kazanacaktır. Bu nedenle verilerin bu yönden de irdelenmesinde fayda bulunmaktadır.

Şekil 1. Scopus veri tabanında 2000-2022 yılları arasında yayınlanan İngilizce makalelerin en çok dahil olduğu bilim alanlarının yüzdelik dağılımları (<http://www.scopus.com>, 2022).

2) Yök Tez Merkezi Veri Tabanında Anahtar Kelimelere Göre Taranan Lisansüstü Tezlere İlişkin Veriler

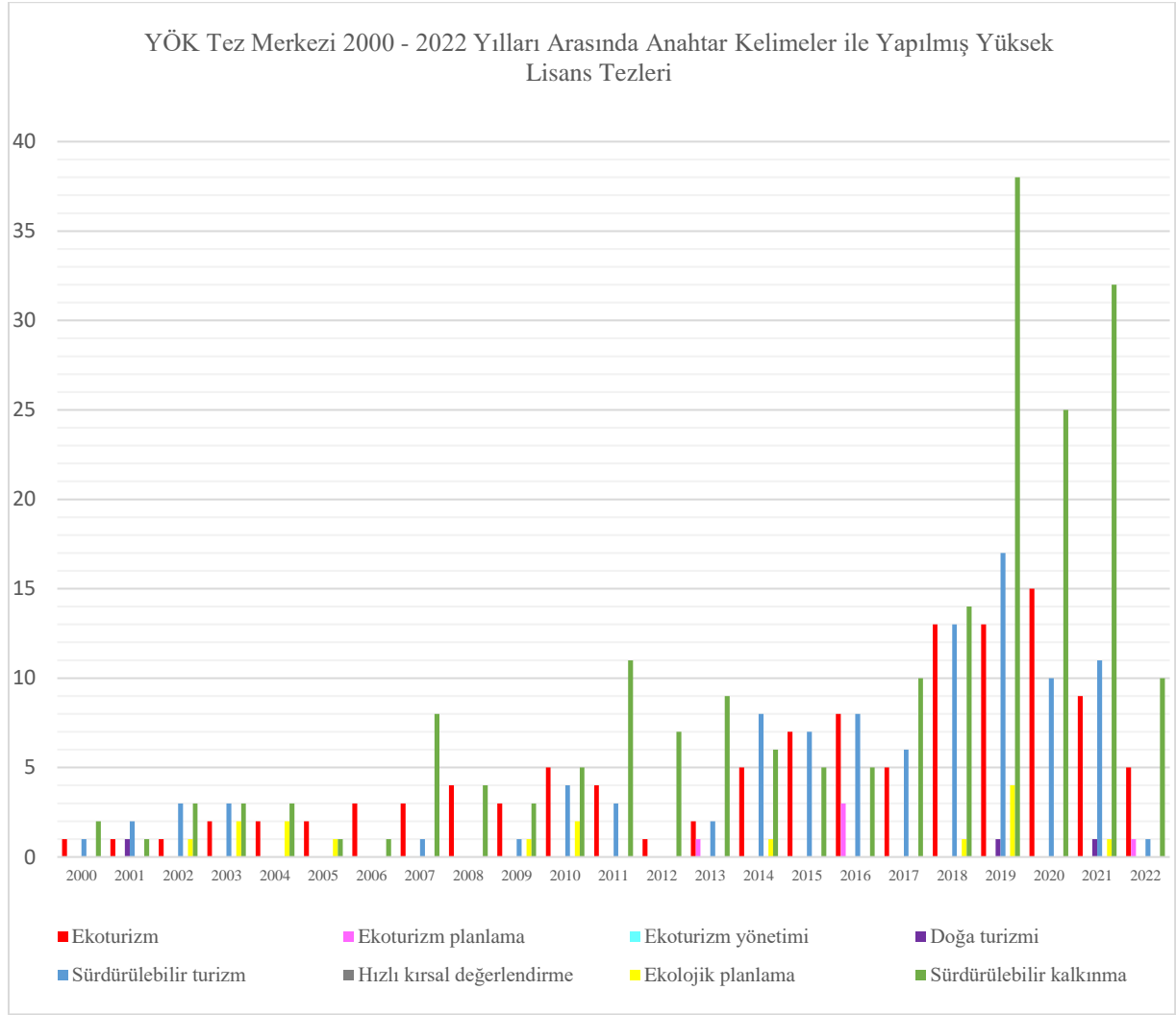
Çalışmanın bu aşamasında ulusal tez merkezi veri tabanında; “ekoturizm, ekoturizm planlaması, ekoturizm yönetimi, doğa turizmi, sürdürülebilir turizm, hızlı kırsal değerlendirme, ekolojik planlama, sürdürülebilir kalkınma,” olarak belirlenen anahtar kelimelere yönelik yapılmış lisansüstü tez çalışmaları incelenmiştir. Yapılan tarama sonucunda 2000 – 2022 yılları arasında 111 adet doktora, 445 adet ise yüksek lisans olmak üzere toplam 556 adet lisansüstü tez çalışması yapıldığı saptanmıştır.

Tablo 2. Türkiye'de 2000-2022 yılları arasında tamamlanan lisansüstü tezlerin sayısal dağılımı (<http://www.tez.yok.gov>, 2022).

Anahtar Kelime	Lisansüstü Tez Sayıları		
	Doktora	Yüksek Lisans	Toplam
Ekoturizm	22	114	136
Ekoturizm Planlama	1	5	6
Ekoturizm Yönetimi	1	0	1
Doğa Turizmi	1	3	4
Sürdürülebilir Turizm	30	101	131
Hızlı Kırsal Değerlendirme	0	0	0
Ekolojik Planlama	6	16	22
Sürdürülebilir Kalkınma	50	206	256
Genel Toplam	111	445	556

Tablo 2’de sayısal dağılımları belirtilen lisansüstü tezler incelendiğinde; yapılan lisansüstü çalışmaların ilk sırasında 256 adet tez ile sürdürülebilir kalkınma çalışmalarının, ikinci sırada 136 adet tez ile ekoturizm çalışmalarının, üçüncü sırasında ise 131 tez ile sürdürülebilir turizm çalışmalarının yer aldığı gözlemlenmiştir. Ekoturizm planlama ve ekoturizm yönetimi konularında ise oldukça az sayıda lisansüstü tez çalışmasının yapıldığı dikkat çekmektedir. Hızlı kırsal değerlendirme konusunda ise henüz hiçbir tez çalışması yapılmamıştır.

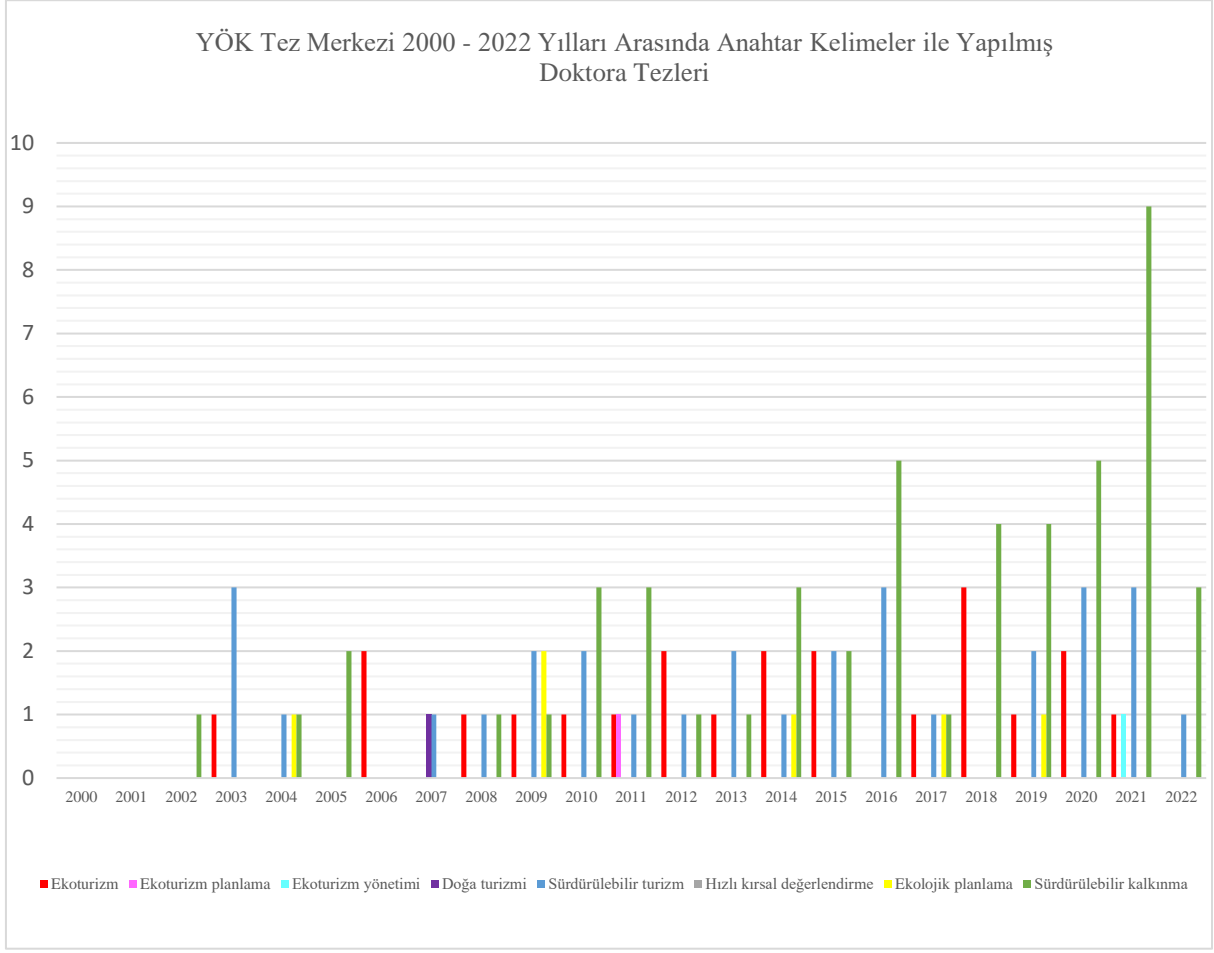
Yüksek lisans tezlerinin yıllara göre dağılımlarını belirten Grafik 2 incelendiğinde ise; sürdürülebilir kalkınma ve sürdürülebilir turizm alanlarında 2019 yılında, ekoturizm alanında ise 2020 yılında en fazla yüksek lisans tezinin yapıldığı görülmektedir. Bu durum 2017 yılının “Kalkınma için Sürdürülebilir Turizm Yılı” ilan edilmesinin Türkiye’de yapılan akademik çalışmalara da yansıtıldığını düşündürmektedir.

Grafik 2. Türkiye'de 2000-2022 yılları arasında tamamlanan yüksek lisans tezlerinin yıllara göre sayısal dağılımı (<http://www.tez.yok.gov>, 2022).

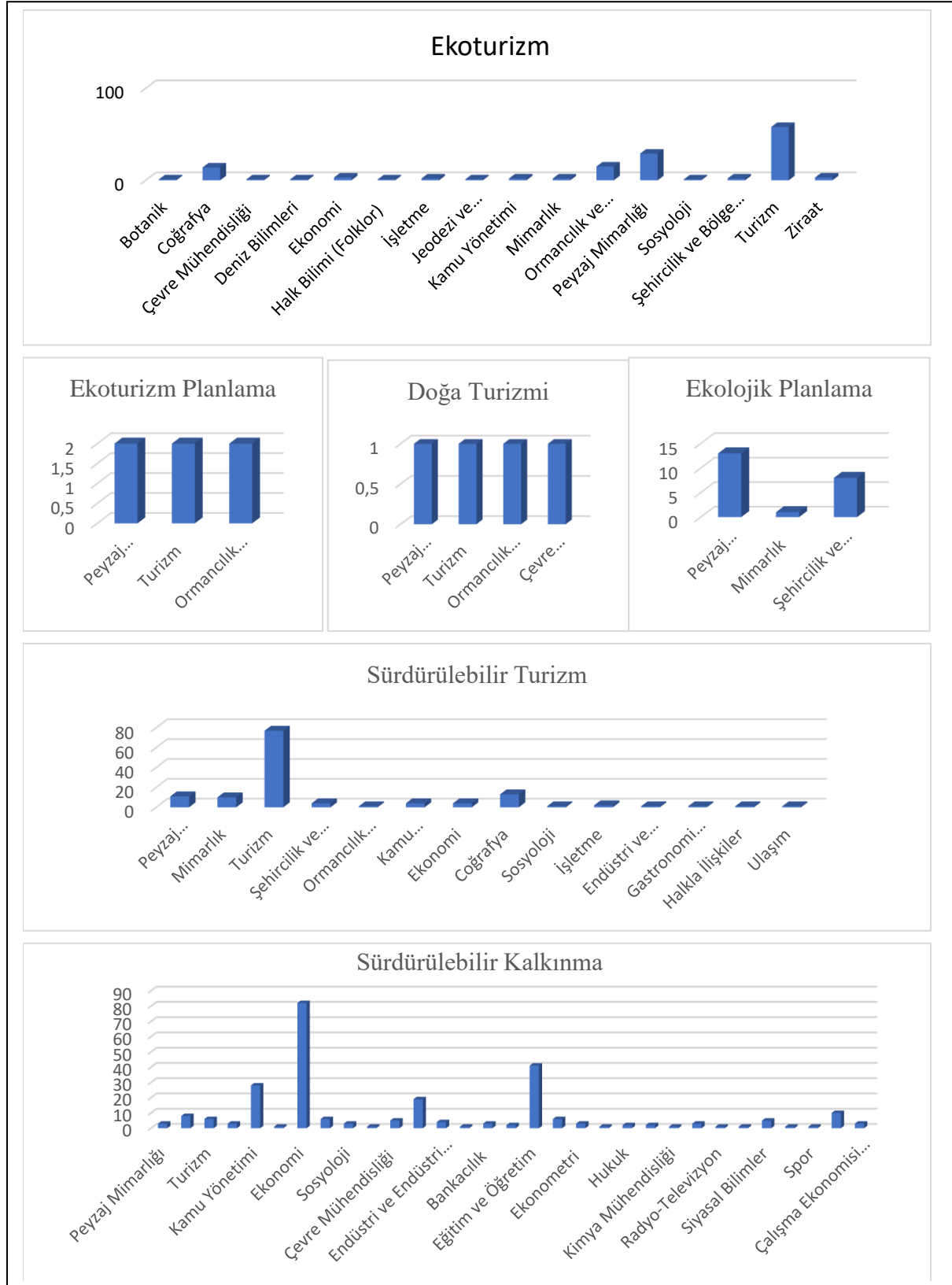
Yüksek lisans ve doktora tezlerinin yıllara göre dağılımlarını belirten Grafik 3 incelendiğinde ise; sürdürülebilir kalkınma alanında 2021 yılında, ekoturizm alanında ise 2018 yılında en fazla doktora tezinin tamamlandığı görülmektedir. Sürdürülebilir turizm alanında ise farklı yıllarda eşit sayılarda doktora tezinin tamamlandığı dikkat çekmektedir.

Grafik 3. Türkiye'de 2000-2022 yılları arasında tamamlanan doktora tezlerinin yıllara göre sayısal dağılımı (<http://www.tez.yok.gov>, 2022.).

Anahtar kelimeler ile ilgili olarak tamamlanmış lisansüstü tezlerinin anabilim dallarına göre dağılım oranlarının grafiklerinden oluşan Şekil 2 incelendiğinde ise ekoturizm ve sürdürülebilir turizm alanında en fazla tez çalışmasının turizm anabilim dalında, ekolojik planlama alanında en fazla tez çalışmasının peyzaj mimarlığı anabilim dalında, sürdürülebilir kalkınma alanında ise en fazla tez çalışmasının ekonomi anabilim dalında yapıldığı görülmüştür. Hızlı kırsal değerlendirme alanında yapılmış herhangi bir tez çalışması olmadığı için, ekoturizm yönetimi alanında ise sadece “ormancılık ve orman mühendisliği” alanında yapılmış 1 adet tez çalışması olduğu için Şekil 2’de bu iki alana ilişkin grafiklere yer verilmemiştir.

Şekil 2. Türkiye'de 2000-2022 yılları arasında tamamlanan lisansüstü tezlerin anabilim dalları kapsamında dağılım oranları (<http://www.tez.yok.gov>, 2022.).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Ekoturizmin Türkiye ve dünyada ki gelişim sürecini ortaya koymak adına yapılan çalışmada belirlenen 8 anahtar kelime kapsamında 2000 ile 2022 yılları arasında Scopus veri tabanında yayınlanan makalelerin ve YÖK tez merkezi'nde yayınlanan lisansüstü tezlerin taraması yapılmıştır. Elde edilen verilerin sayısal olarak tablo ve grafiklerle niceliksel analizleri gerçekleştirilmiştir.

Scopus veri tabanında bahsi geçen anahtar kelimeler kapsamında gerçekleştirilen taramalar sonucunda 23196 adet makale elde edilmiştir. Bu makaleler incelendiğinde genel olarak süreç içerisinde yapılan çalışma sayılarında düzenli bir artış olduğu belirlenmiştir. En fazla çalışmanın ise sürdürülebilir kalkınma alanında yapıldığı, onu sürdürülebilir turizm ve ekoturizm alanlarının izlediği gözlemlenmiştir. Çalışmaların sosyal bilimler alanında daha fazla yapıldığı bulgusuna ulaşılmıştır.

En az çalışmaya ise sırasıyla; hızlı kırsal değerlendirme ve ekoturizm planlaması alanlarında ulaşılmıştır. Bu alanlarda yapılan çalışmalarda da sosyal bilimler ve çevrebilimleri alanlarının daha ön plana çıktığı gözlemlenmiştir. Çalışmamızın ana konusu olan ekoturizm alanında ise en fazla çalışmanın yine sosyal bilimler alanında yapıldığı ortaya konulmuştur.

YÖK Tez Merkezinden taranan 111 doktora ve 445 yüksek lisans olmak üzere toplam 556 lisansüstü tezi incelendiğinde ise Scopus veri tabanında olduğu kadar düzenli olmamakla birlikte genel olarak yıllar içerisinde tez sayılarında artış yaşandığı gözlemlenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre sırasıyla en fazla lisansüstü tez sürdürülebilir kalkınma, sürdürülebilir turizm ve ekoturizm alanlarında yapılmıştır. Sürdürülebilir kalkınma konusunda yapılan tezler ekonomi alanında yoğunlaşırken, sürdürülebilir turizm ve ekoturizm konularında yapılan tezler turizm alanında yoğunlaşmıştır.

En az lisansüstü tez çalışması ise sırasıyla; ekoturizm yönetimi, doğa turizmi ve ekoturizm planlama konularında yapılmıştır. Bu konularda yapılan lisansüstü tez çalışmalarının peyzaj mimarlığı, turizm, çevre bilimleri ve ormancılık anabilim dallarında benzer oranlarda yoğunlaştığı tespit edilmiştir. Hızlı kırsal değerlendirme konusunda hiçbir lisansüstü tez yapılmamış olması ise son derece dikkat çekicidir.

2000-2022 yılları arasındaki yaklaşık 22 yıllık tarama sonuçları anahtar kelimeler çerçevesinde değerlendirildiğinde elde edilen veriler aşağıda kısaca özetlenmiştir.

- Sürdürülebilir turizm kavramının ekoturizm ve doğa turizmi kavramlarına göre daha geçerli ya da daha genel bir kavram olarak bilimsel yayınlarda kullanıldığı gözlenmiştir.
- 1980'lerde ortak geleceğimiz raporunda değinilen ve 1972, 1992, 2002 ve 2012 yıllarında yapılan Birleşmiş Milletler konferanslarında da bahsi geçen sürdürülebilir kalkınma kavramının öncelikli olarak ele alınmaya devam ettiği görülmektedir.
- 2015 yılında, Birleşmiş Milletler tarafından Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin belirlenmesi, özellikle 2015 yılından sonra, belirlenen anahtar kelimelerin sürdürülebilirlikle ilgili olanları konusunda yapılan yayınların hızla arttığını göstermektedir.
- Sosyal bilimcilerin belirlenen konu başlıklarında önemli bir üstünlüğünün olduğu görülmektedir. Ancak kaynakların sürdürülebilir kullanımı konusunda sosyal ve fen bilimlerinin entegrasyonuna ihtiyaç duyulduğu düşünülmektedir.
- Ülkemizde yapılan akademik çalışmalarda uluslararası düzeyde olduğu gibi sürdürülebilir kalkınmanın ön planda olduğu görülmektedir. Ancak doktora düzeyinde sürdürülebilir turizmin ön planda olduğu, yüksek lisans düzeyinde ise ekoturizm kavramının ön plana çıktığı gözlenmektedir.
- Ülkemizde de 2015 yılına koşut olarak akademik çalışmaların gelişme gösterdiği gözlenmiştir.
- Ülkemizde ekoturizm konusunda turizm bilim alanı ön planda iken ekoturizm planlama, doğa turizmi ve ekolojik planlama konularında peyzaj mimarlığı bilim alanının öne çıktığı görülmektedir.

Çalışma kapsamında elde edilen sonuçlar değerlendirildiğinde her iki veri tabanında da en çok çalışmanın sürdürülebilir kalkınma, sürdürülebilir turizm ve ekoturizm alanında yapıldığı görülmüştür.

Bu durum sürdürülebilirlik ve ekoturizm konularına verilen önemin ve ilginin yıllar geçtikçe arttığını ve farkındalık oluştuğunu ortaya koymaktadır. Başta sosyal bilimler alanı olmak üzere, turizm ve çevre bilimleri alanlarında çalışmaların yoğunlaşmış olması ise bahsi geçen konuların sıklıkla sosyo-ekonomik açıdan ele alındığını göstermektedir. Halbuki sürdürülebilir kalkınma, sürdürülebilir turizm ve ekoturizm konuları üst ölçekli planlama çalışmaları kapsamında ele alınıp, sosyal, kültürel, ekolojik ve ekonomik bileşenlerle birlikte mekânsal boyutta bütüncül bir yaklaşım ile değerlendirilmesi gereken konulardır. Bu bakımdan ilgili konularda yapılan çalışmaların farklı bilim dallarında da yapılması yada ilgili bilim dallarının bir araya gelerek multidisipliner çalışmalar yapması son derece etkili ve çok yönlü olacaktır.

Bununla birlikte sürdürülebilir kalkınma, sürdürülebilir turizm ve ekoturizm konularında daha bütüncül ve başarılı çalışmalar yapabilmek adına ekolojik planlama ve hızlı kırsal değerlendirme konularında yapılan çalışmalara ağırlık verilmesi de önem arz etmektedir. Sonuç olarak özellikle yerel yönetimlerin kendi coğrafyalarını ekoturizm temelinde irdelemesi, analiz etmesi, değerlendirmesi ve sonuçları ekolojik planlama yaklaşımları çerçevesinde yerel halkında kullanabileceği şekilde eylem ve uygulama planları haline getirmesi gerekmektedir.

BEYAN

Bu çalışma Düzce Üniversitesi Lisansüstü Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalında yürütülmekte olan "Bilecik İli Karasu Nehri Havzası Ekoturizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi ve Peyzaj Yönetiminin Geliştirilmesi" başlıklı doktora tez çalışmasından üretilmiştir.

Etik Standart ile Uyumluluk

Çıkar Çatışması: Yazarlar herhangi bir çıkar çatışmasının olmadığını beyan eder.

Etik Kurul İzni: Bu çalışma için etik kurul iznine gerek yoktur.

Finansal Destek: Yoktur.

Teşekkür: Teşekkürümüz yoktur.

KAYNAKLAR:

- Borchers, H. (2002). Ecotourism as a Conservation Strategy in Komodo National Park, Indonesia. 3rd Biennial Conference of The International Development Studies Network of Aotearoa, December 5th-7th 2002 Massey University, Palmerston North, New Zealand.
- Gültekin, P. (2010). Düzce Uğursuyu Ve Aksu Havzaları Ekoturizm Potansiyelinin Belirlenmesi Ve Peyzaj Yönetimi, Yüksek Lisans Tezi, Düzce: Düzce Üniversitesi Fen Bilimler Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı.
- Gültekin, P. (2014). Uğursuyu Ve Aksu Havzalarında Peyzaj Planlama Ve Ekoturizm Odaklı Kırsal Kalkınma. Doktora Tezi. Düzce: Düzce Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı.
- Kiper, T. Uzun, O. ve Ateş, O. (2022). Kırsal Kalkınma, Ekoturizm Planlaması, Kırsal Planlama Çalışmalarının Niceliksel Analizi, Akademia Doğa ve İnsan Bilimleri Dergisi, 8(1), 2022: 1-18.

- Kiper, T. Uzun, O. ve Ateş, O. (2022a). Ekoturizm Planlamasında Mikro Havza Temelli Yaklaşım İle Doğal Peyzaj Değerlerinin Belirlenmesi: Kırklareli/Kofçaz Örneği, Meriç Uluslararası Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Dergisi, 6(15), 2022: 18-42.
- Kuter, N., Ünal, H.E. (2009). Sürdürülebilirlik Kapsamında Ekoturizmin Çevresel, Ekonomik ve Sosya-Kültürel Etkileri, Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, Sayı: 9(2), s.146-156.
- Polat, A.T. (2008). Ekoturizm: Karapınar İlçesi ve Yakın Çevresi. Selçuk Üniversitesi Teknik Bilimler M.Y.O. Tasarım ve Basım Yayımcılık Atölyesi, ISBN:978-605-60287-0-0.
- Pratiwi, S. (2000). Understanding Local Community Participation in Ecotourism Development: A Critical Analysis of Select Published Literature. Department of Park, Recreation and Tourism Resources, Michigan State University. Master Thesis. USA.
- Ross, E.M. (1998). Community Integration in Ecotourism:A Comparative Case Study of Two Communities in Peru. The Faculty of Graduate Studies of The University of Guelph. Master Thesis. Canada.
- Scopus, (2022). URL: <https://www.scopus.com/sources.uri?zone=TopNavBar&origin=>
- YÖK Tez Merkezi, (2022). URL: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>

EXTENDED SUMMARY

Research Problem:

The aim of this study is to reveal the development process of the concept of ecotourism in Turkey and the world from the 2000s to the present and contribute to the literature as a result of the data obtained from the scans of academic studies on "ecotourism, ecotourism planning, ecotourism management, nature tourism, sustainable tourism, rapid rural assessment, ecological planning ve sustainable development".

Research Questions:

What is the development status of ecotourism in Turkey and in the world? How has ecotourism been the subject of national and international literature?

Literature Review:

When the national and international literature is examined, it is seen in many studies that data are revealed that ecotourism is an effective tool in terms of sustainability and rural development (Kiper et al., 2022).

While Gunn (1994) defines ecotourism as "an up-to-date expression of sustainable development", Kiper et al. (2022a) pointed out that ecotourism should be associated with many sectors such as agriculture, development, tourism and farming.

It is understood from all these studies carried out on a national and international scale that ecotourism; ecotourism planning, ecotourism management, nature tourism, sustainable tourism, rapid rural assessment, ecological planning and sustainable development concepts have been examined together.

Methodology:

The main material of the study consists of scientific studies on the subject of ecotourism. In order to deal with the issue of ecotourism in detail which are closely related to the subject, were determined as keywords ; ecotourism planning, ecotourism management, nature tourism, sustainable tourism, rapid rural assessment, ecological planning, sustainable development.

In this context, articles and postgraduate thesis studies prepared between the years 2000-2022 in the Council of Higher Education thesis center and Scopus databases were used as materials. The literature research on the aforementioned subjects and the analysis of the results obtained from the database scans formed the method of the study.

Results and Conclusions:

Within the scope of 8 keywords determined in the study conducted to reveal the development process of ecotourism in Turkey and in the world, the articles published in the Scopus database between 2000 and 2022 and the graduate theses published in the Council of Higher Education thesis center were scanned. As a result of the searches made on the keywords mentioned in Scopus, 23196 articles were obtained. When these articles were examined, it was understood that there was a regular increase in the number of studies conducted in the process. It has been observed that the most work is done in the field of sustainable development. When a total of 556 postgraduate theses, including 111 doctorate and 445 master's theses, scanned from Council of Higher Education Thesis Center are examined, it has been observed that there has been an increase in the number of theses over the years, although not as regularly as in the Scopus database. According to the results obtained, sustainable development was observed in the most postgraduate theses, just like in the Scopus Database.

When the results obtained within the scope of the study were evaluated, it was seen that the most studies were carried out in the fields of sustainable development, sustainable tourism and ecotourism in both databases. The results has been gathered from the research shows the importance and interest of the sustainability and ecotourism issues has increased over the years and awareness has been created.